

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

16. De Verecundia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

pè tamen vnus affectus pro altero ponitur: multum in ijs pudor valet, qui honoris sunt cupidi.

Stupor, est metus ingens ex vehemēti, subita, & inopinata cogitatione mali profectus, sensum adimens: stupida enim membra dicuntur, quibus est sensus ex toto ereptus, aut aliqua ex parte detractus.

Terror, est metus concutiens, qui solet ab aliquo incuti ob comminationem mali infligendi, vel ob difficultatem, & grauitatem maximam sustinendi.

Angor, qui dicitur etiam Agonia, est timor animum sollicitans, & vexans ob malum extrinsecum iam iam perferendum, cui resistere facile non possumus. Veluti cum quis in futuro certamine, aut in quocunque alio periculo graui, & difficili tolerando, quod deuitare, subterfugere, & depellere ægrè potest, exagitur, premitur, & extimescit: vnde & agonia laborare dicitur. Apud Lucam de Christo Domino legimus, quod factus in agonia prolixius orabat: cuius agonie fuit tanta vis, quam ipse spontè suscepit, ac pertulit, vt sanguineum in eo sudorem exprimeret. Quidam definiunt esse timorem casus incerti, miseri, & calamitosi: quoniam cum incertus est rei exitus, & veremur in ea re aliquem successum infelicem & miserum, agonia premimur, ac diuexamur.

Quartò quæritur, Quinam sint effectus Timoris. Respondeo, Metu contrahi, & debilitari cor, ad cuius opem, & subsidium, calorem superiorum partium ei natura submittit, atque suppeditat. Vt enim in obfessa, & trepidante ciuitate omnes ad Principem confugiunt: sic corde metu perterriti, & consternati, omnia corporis calorem ei examinato subministrant: & cum superior calor non sufficit, etiam inferiorem natura, mirabili prouidentia, eò rapit, & trahit. Apud Macrobiū lib. 7. Saturnalis, ca. 11. quæstio tractatur, cur qui metuunt, pallefcunt. Et respondet Disarius Philosophus; natura cum quid de extrinsecus contingentibus pertimescit, in altum tota demergitur, sicut nos quoque cum metuimus, latebras & loca nos occultantia perquirimus: ergo tota descēdens, vt lateat, trahit secum sanguinem, quo velut curru semper vehitur, hoc demerso humor diluitor cuti remanet, & inde pallefcit. Vnde metum consequitur pallor, frigus, & tremor, præsertim verò pectoris, & manuum, vox est exilis, ac tremis, lingua titubat, & dentes etiam aliquando concrepant, capilli inhorrescunt frigore compressi, aluus laxatur, & soluitur. Nam calor, si descendat deserto corde, ventrem soluit. Apud eundem Macrobiū ibidem dicitur Disarius, laxamentum ventris comitatur timorem, quia masculi, quibus clauderantur retrimentorum meatus, fugientis introrsum animæ virtute deserti laxant vincula, quibus retrimenta vsq; ad digestionis opportunitatem continebantur. Sicut timentes tremunt, quia virtus animæ introrsum fugiens nervos relinquit, quibus tenebatur fortitudo membrorum, & inde saltu timoris agitatur. Hæc ille. Eandem causam Aristotelem reddidisse in problematis testatur Gellius, lib. 9. ca. 14. Qui crasso sunt sanguine, & multo, & calido circa cor, securo sunt animo, & audaci. Qui parum

caloris, & sanguinis habet circa cor, ignaui sunt; ideo qui proportionem sanguinis magno sunt corde, natura sua sunt meticolosi, vt lepores. Qui itidem felle carent vnde sanguis accendi possit, timidi sunt, vt columbi, & cerui. Quum facies in metu rubescit, argumentum est animi degeneris, cum verò expallefcit, signum strenui, & fortis: eo quod natura cor, submissis illi vndique subsidijs caloris & sanguinis, corroborat. Metus item mentem perturbat, cogitationes confundit, vnde metu perterriti consilio, & sapientia destituuntur: suspiciones gignit: meticolosi omnes suspiciosi sunt, omniaq; augent in maius: nec vnquam tantum est periculum, quantum sibi fingunt.

Quintò quæritur, An timori opponatur audacia. Aristoteles, lib. 2. Retho. c. 5. docet audaciam esse timori contrariam: quoniam metus est mali futuri, & expectati, & quod non facile superatur diffidentia; sed audacia est fidentia, per quam magnis, & periculosis in rebus multum ipse animus fiducia certa cum spe incommoda, & pericula superandi concipit: vnde fit, vt quò minus quis expertus est, sit audacior, eo quod minus incommoda, & pericula reformidet; ex altera parte experti, sed in periculis sæpè victores, solent esse audaciores, quia putant se victoriam, sicut alii sæpè, adepturos: exercitati in re aliqua, item qui viribus, qui opibus, qui amicorum copia, qui potentia valent, sunt audaciores, quia minus metuunt. Animantes magni cordis minus audent; contra parui cordis magis audent, teste Arist. lib. 3. c. 4. de parti animal. quia quæ magni cordis sunt, minus calent, & ideo magis timent; vnde problem. 4. lectio. 27. ait animantes magni pulmonis sanguinei audaciores sunt, quia plus caloris habent, veteri prouerbio; Audaces fortuna iuuat: quia periclitandæ sunt vires, oportet experiri, & tentare, vt non simus veluti cochleæ, quæ perpetuò latent intra testas; est dictum prouerbium in timidus.

Cap. XVI

De Verecundia.

PRIMO quæritur, Quid sit propriè Verecundia, & an à pudore aliqua ratione distingatur. Respondeo, Verecundiam propriè esse metum dedecoris, siue iustæ reprehensionis. Quidam à pudore ita volunt esse distinctam, quod pudor sit animi sibi male conscij ob delictum perpetrati: verecundia verò sit, ingenui, & modesti hominis iustam reprehensionem metuētis: Ita vt pudor sit metus dedecoris ob turpe aliquid factum: verecundia verò, metus infamix, & dedecoris ob factum aliquid, quod hominum existimatione turpe habetur, quamuis reuera tale non sit. Vt ingenuus, & modestus vir suis vestibus spoliatus, & nudus in forum, vel theatrum exire cogatur, hominum cœtu inspectante. Verum quicquid sit, hæc duo nomina sæpè confunduntur. Verecundia igitur est metus dedecoris, vel ob aliquid turpiter admissum, vel quod opinione hominum turpe censetur.

Secundò quæritur, an Verecundia sit virtus, an potius affectus animi. Arist. 4. Eth. c. vii. & 2. Ethic. ca. 7. planè docet non esse virtutem, sed affectum animi: & id quinque rationibus concluditur. 4.

Ethic.

De Verecundia a-
git S. Tho.
2. 2. q. 144
ex Arist.
lib. 4. Eth.
ca. vii. &
lib. 2. ca. 7.
& lib. 3. c. 8.
& lib. 2.
Rhetor.
cap. 6.

Ethic. cap. vlt. Primò à definitione, quia nullus metus est virtus. Sed verecundia est metus dedecoris. Secundo à tempore, quia virtus conuenit hominibus cuiuscunque ætatis: sed verecundia senibus non conuenit. Tertio à contrario, quia virtus solum cadit in bonos; at verecundia cadit etiam in malos. Quarto à proprio, quia virtus per se laudem meretur; at verecundia nõ nisi in pueris, & adolescentibus. Postremo à subiecto: quia omnis virtus est voluntaria; at verecundia non item: nam metu dedecoris subito verecundamur, & erubescimus.

Objicies Philosophum, 3. *Ethicorum. cap. 8.* dicentem, Verecundiam esse virtutem. ait enim, fortes esse, qui dura perferunt ob honestatem, & virtutem, & tales esse, qui metu dedecoris, aut spe, & studio honoris fortiter agunt. Deinde Seneca *li. 1. Epist. 11. ad Lucilium* videtur verecundiam facere virtutem; Ambrosius quoque *lib. 1. De officiis cap. 18.* ait pulchram virtutem esse verecundiam, quam multis laudibus ibidem extollit. Cicero, in *Partitio. virtutum omnium custodem verecundiam appellat: idem in lib. 1. de finibus bonorum, & malorum,* ait, Sine ea nihil rectum, nihil honestum esse posse. Nihilominus Aristotelis sententia in hac parte est verissima, Verecundiam non esse virtutem: quoniam licet sit actus, quo fugimus id, quod est turpe, vel quod turpis speciem habet, vel quod hominum iudicio turpe existimatur: id tamẽ fugimus metu dedecoris, & infamie. At virtutis officium non est, nisi cum bona facimus, aut mala deuitamus studio, & amore honestatis, & odio turpitudinis: nam qui metu infamie, vel dedecoris malum declinat, non fugiet id turpe, quod dedecore, & infamia auctorem non afficit. Neque verò sibi ipsi est Aristoteles contrarius. Nam cù 3. *Ethico. ca. 5.* Verecundiam virtutem vocat, latius virtutis nomen accepit, vt ibi Eustratius annotauit, pro actu, vel habitu laudabili. Laus enim est simpliciter, & per se virtuti debeat, ex accidenti tamẽ bonis etiam affectibus tribuitur. Eodem modo Seneca, Cicero, & Ambrosius virtutis nomen verecundie dederunt.

Secundo objicies, Verecundiam in mediocritate quadam inter duos animi affectus consistere, vt docet Aristoteles *lib. 4. Ethic. cap. vlt.* Sed hoc proprium est virtuti. Respondeo, quosdam etiam esse animorũ affectus inter duos alios oppositos consistentes, talisque est Verecundia, cui opponitur Impudentia. Impudens est, qui nullo dedecoris, vel infamie metu à turpi deterretur. Verecundo item opponitur pavidus, qualis est is, qui vmbra etiam dedecoris timet, ita vt leuissimis de causis erubescat.

Tertio quæritur, An in bonos & in senes quoque cadat verecundia. *Arist. lib. 4. Ethic. cap. vlt.* negat aut seni, aut magnanimo, forti, & probo viro verecundiam cõuenire. Certè aut verecundia sumitur prout est metus dedecoris, & ignominie ob turpe factum, vt sumit Arist. & ita senibus, aut studiosis, & probis viris non conuenit, quia non decet eos turpe aliquid committere. Et hinc est, vt in his verecundia sit vituperabilis potius quam laudabilis. Nam cum senex, vel vir studiosus turpiter quippiam facit, argumẽtum est malitie alius infixæ, ita vt non ex infirmitate ignorantie

deliquisse videatur: Aut verecundia sumitur vt est metu infamie, vel dedecoris ob aliquod factum, quod reuera turpe non est, sed sola hominũ existimatione turpe iudicatur, & hæc verecundia in senes, viros probos, & ingenuos cadit.

Quarto quæritur, cur puerorum & adolescentium verecundia in laude ponatur. Respondeo quia est futuræ probitatis indicium; & quia ignorantia quadam, & infirmitate nature turpiter facere creduntur. Vnde Socrates Xenophontem probum iuuenem laudauit, quod purpura virtutis, hoc est, verecundia malas tinxerat. & Diogenes cuidam puero, cui genas purpureus color infecerat præ verecundia, dixit, Macste virtutis puer, macste: nã, hic est color virtutis.

Quinto quæritur, cur timorem sequatur pallor externus, & verecundiam rubor, cum tamen verecundia sit metus, est enim pudor iustæ reprehensionis timor. Respondeo præ timore mali impendẽtis spiritus ad ipsum cor natura detrudit, & contrahit, tanquam ad arcem in qua se tueantur, & quam conseruent incolumem, & proinde vultus spiritibus destitutus pallescit: contra tamen, quia verecundia est metus dedecoris, vel iustæ reprehensionis, spiritus ad faciem aduolant, vt eam à dedecore defendant ac protegant. Hanc quæstionem in Problematis teste Gellio *lib. 19. ca. 6.* Aristoteles proposuit, & verè dixit, quod accideret diffuso sanguine aut contracto, sed cur ira fieret nõ dixit. Eandem quæstionem optimè soluit Macro *lib. 7. Saturna. c. 11.* natura, inquit, pudore tacta sanguinẽ ante se pro velamento diffundit & obtendit, vt videmus quemq; erubescens manũ sibi, ante faciem frequẽter opponere quia iustam reprehensionem, & inde opprobrium & dedecus timet.

Vltimò quæritur, An verecundia ex alterius malis aliquando contingat. Respondeo ex malis vxorum, filiorum, & amicorum aliquando oriri, quia ea mala nostra putamus, & ducimus.

Cap. XVII.

De Ira.

PRIMO quæritur, Quid sit Ira. Respondeo, à Nysseno defini, esse sanguinis feruorem in corde ex euaporatione, & turbatione fellis proficiscentem. Aristoteles verò & Cicero eam definiunt esse cupiditatem puniendi, & vlciscendi eum, à quo sumus iniuria læsi. Vnde irascimur, eo quod putamus ab alio iniuria nos affici: vel despici & contemni. Et propterea ait Nyssenus, irã esse mixtum affectum non simplicem. Constat .n. ex dolore, & tristitia iniurie acceptæ, & cupiditate cum spe, & fiducia vlciscẽdi, in qua vindicta sumpta, postea delectatur tanquã in re concupita & obtenta. Seneca tres libros de ira conscripsit, in quibus Stoicorum sententiam sequutus est.

Secundo quæritur, Quid discriminis sit inter Iram, & Odium. Respondeo, magnum esse discrimen inter hos duos affectus. Nam per iram volumus alicui malũ, quia nobis iniuriam intulerit, quam cupimus vindicare: per Odium verò optamus alicui malum, etiam si nulla ab eo iniuria simus affecti, sed solũ quia nobis per se ipse displiceat; vel quia nobis aduerfetur; vel deniq; quod is per se malus, & improbus sit. Odio .n. habemus

improbos

Nyss. lib. 4.
Phik. ca. 13.

Arist. l. 2.
Rheio. c. 2.

S. Th. 1. 2.
q. 46. a. 2.
c. 3.